

Remissyttrande
Datum 2020-05-26
Diarienummer RS 2020-01330

Finansdepartementet
Fi2020/00727/E4
fi.remissvar@regeringskansliet.se
fi.ea.e4@regeringskansliet.se

Yttrande över Huvudbetänkande Långtidsutredningen 2019 (SOU 2019:65)

Långtidsutredningens huvudbetänkande gör en genomgång av utvecklingen av och förutsättningarna för ekonomisk tillväxt med tyngdpunkt på arbetsmarknadens funktionssätt och på faktorer som kan få ekonomi och arbetsmarknad att fungera bättre nu och i framtiden – generellt och i ett geografiskt perspektiv. Till detta kommer avsnitt som diskuterar i vilken mån välfärdstjänsterna utjämnar livschanser och ger alla likvärdiga möjligheter att utveckla sin potential. Materialet är omfattande. Det innehåller generella slutsatser men inga konkreta rekommendationer ges.

Västra Götalandsregionen lämnar följande synpunkter med anledning av Långtidsutredningens analys.

1. Utvecklad transportinfrastruktur i Västra Götaland utgör ett hinder för svensk tillväxt, utveckling och välfärd

Långtidsutredningen visar att de regionala förutsättningarna har mycket stor betydelse för slutresultatet när det gäller tillväxt och välfärd i Sverige. Befolkningsrika och därmed specialiserade regioner driver utvecklingen. Bakgrunden är agglomerationseffekter som ger bättre möjligheter att dela resurser, att matcha resurser på olika marknader – inte minst på arbetsmarknaden, att lära av varandra och genom allt detta också skapar en attraktivitet som gör att de mest karriärinriktade söker sig till dessa miljöer.

Grundförutsättningar för att skapa stora och internationellt konkurrenskraftiga regioner är tillgång till bostäder och till en transportinfrastruktur som gör att människor kan mötas. Utredningen gör en relativt grundlig genomgång av bostadsmarknaden och konstaterar att den – försiktigt uttryckt – inte fungerar på ett bra sätt, och att detta framförallt drabbar mer utsatta grupper i samhället och unga som vill flytta till utbildning och arbete i storstadsregionerna.

Analysen av förutsättningarna att stärka de lokala arbetsmarknaderna med bättre möjligheter för pendling till arbete, studier, fritidsaktiviteter etc., är betydligt mer summarisk. För Västra Götaland och Västsverige – med en femtedel av Sveriges befolkning – är förstärkningar av transportinfrastrukturen en avgörande fråga för att utveckla mer väl fungerande arbetsmarknader. Det gäller inte minst på järnvägssidan. Här finns både saknade länkar och – enligt Trafikverket – de största förväntade trängseffekterna inom de närmsta 10 åren (Trafikverket Klimatscenario 2016).

Den planerade nya järnvägen mellan Göteborg – Landvetter – Borås med fortsättning till Jönköping kommer integrera Göteborg (med Sveriges snabbaste ekonomiska tillväxt de senaste 20 åren enligt långtidsutredningen) med två kommuner med tillsammans 250 000 invånare och deras omland (totalt 460 000 invånare) och ge pendlingstider som möjliggör tätt utbyte. En utbyggnad av fler spår mellan Göteborg-Alingsås öppnar upp för fler och snabbare tåg och mer hållbara godstransporter på landets hårdast trafikerade stambana, den mellan Stockholm och Göteborg. En utbyggnad av dubbelspår mellan Göteborg och Oslo ger enligt OECDs bedömningar (OECD 2018) förutsättningar för ökad produktivitet och därmed ökad välfärd för såväl Sverige som Norge. I denna sträckning saknas i stort sett järnvägskapacitet i dag trots ett avstånd på mindre än 30 mil. Det innebär dessutom att en mycket stor del av norsk varuimport, som hanteras via Göteborgs hamn, transporteras på lastbil.

Att denna typ av investeringar kan ge omfattande effekter på samhällsutvecklingen och på förutsättningarna för tillväxt och välfärd visas av utvecklingen på Trollhättans lokala arbetsmarknad efter utbyggnaden av dubbelspårig järnväg och fyrfilig väg runt 2010. 3000 fler personer pendlar nu till arbetet varje dag till Göteborg bara från Trollhättan och de båda arbetsmarknaderna integreras allt mer. SCB placerar nu Trollhättans lokala arbetsmarknad i Göteborgs dito i sin officiella indelning av Sverige i lokala arbetsmarknader (SCB 2019).

I Västra Götaland finns en rad andra konkreta exempel där möjligheter till arbetspendling varit helt avgörande för att de som förlorar jobb i den ständigt pågående strukturomvandlingen ska ha möjlighet att bo kvar i sina miljöer och därigenom både bidra till en bättre fungerande arbetsmarknad och till att inkomster och skattekraft finns kvar i drabbade kommuner. Möjligheterna att bo kvar i denna miljö för de som önskar har också ett betydande värde för invånarnas välbefinnande. De sociala relationerna betyder sammantaget mest för välbefinnandet och pendling har i detta perspektiv ingen generell negativ effekt på hur nöjda invånarna är med sina liv, varken i Sverige eller Västra Götaland (Västra Götalandsregionen 2019).

2. *Fortsatta och gemensamma satsningar på att stärka Västsveriges utvecklingsförutsättningar behövs i efterdyningarna av 2020 års pandemi*

Långtidsutredningen betonar den stora betydelse Stockholm och Göteborgs lokala arbetsmarknader haft för svensk utveckling och tillväxt de senaste decennierna och den ökade betydelse storstadsregionerna beräknas få de närmaste 15 åren. Göteborgsregionens lokala arbetsmarknad omfattar i utredningens analyser drygt 1,2 miljoner invånare vilket motsvarar sex av tio invånare i Västsverige (Västra Götaland och Halland).¹ Den starka tillväxten med fokus Göteborg bygger dessutom till inte ringa del på ett västsvenskt produktionssystem där banden mellan företag har lång tradition och är fortsatt starka. Det enklaste exemplet är Volvoföretagens motorfabrik i Skövde.

Näringslivet i Västsverige har över tid visat en bra omställningsförmåga. Den pandemi vi befinner oss i nu har samtidigt slagit hårt mot delar av regionens absoluta kärnområden – industri med tillverkning baserad på globala värdekedjor samt internationella event, besök, handel och turism. De analyser Tillväxtverket låtit göra i samband med Coronaepidemin ger landets mest omfattande negativa effekter i Västra Götaland (Tillväxtverket 20200406, arbetsmaterial). I ett medelscenario (som i skrivande stund tyvärr inte ser helt orimligt ut) bedöms värdet av den samlade produktionen (BRP) minska med sju procent på ett år och drygt 50 000 jobb slås ut varav 15 000 i indirekta effekter. Den starka specialiseringen inom fordonsrelaterad verksamhet tillsammans med koncentrationen till event, besöksnäring och handel ligger bakom.

Västsverige är en av de regioner i världen där näringslivet gör de största satsningarna på forskning och utveckling i förhållande till det samlade värdet av produktionen. Västra Götaland är tillsammans med Stockholm dessutom den region i landet som har flest andel anställda i utlandsägda bolag och överlägset mest så i industriell verksamhet (Västra Götalandsregionen 2020). De västsvenska förutsättningarna är unika och måste bevaras och utvecklas i Västsverige. Under senare år har en rad satsningar genomförts i Västra Götaland i samverkan mellan stat, region, kommuner, näringsliv, den akademiska världen etc för att ytterligare stärka förutsättningarna för svensk hållbar tillväxt i framtiden. Satsningarna har varit mycket framgångsrika, också i ett nationellt perspektiv, och behöver fortsätta och utvecklas.

3. *Behov av nationell kraftsamling för att klara vård och omsorg och för att få en bättre fungerande bostadsmarknad för utsatta grupper*

---

¹ I SCBs senaste officiella indelning LA2018 omfattar Göteborgs lokala arbetsmarknad 1,4 miljoner invånare.

Utredningen visar att ökningen av antalet och andelen äldre personer i befolkningen bör vara möjlig att klara i rent ekonomiska termer även om det kommer kräva ökade statliga satsningar. Slutsatsen förefaller än mer giltig när vi sett hur det går att kraftsamla i samband med den pågående pandemin. Förutsättningen är givetvis att denna i sig inte blir allt för långvarig. I de beräkningar vi i Västra Götalandsregionen gjort är sysselsättningsgraden den avgörande faktorn för hur försörjningsbördan utvecklas långsiktigt (Västra Götalandsregionen 2020). Långtidsutredningen konstaterar att den stora svårigheten är att klara personalbehovet, inte minst inom omsorgssektorn. Här finns all anledning till ett samlat nationellt initiativ som gör att det gradvis ökade behovet av vård- och omsorgspersonal kan fyllas av grupper som nu temporärt eller mer permanent står utan arbete.

Utredningen visar också med all tydlighet att bostadsmarknaden inte fungerar för vissa grupper i samhället. Det minskar rörligheten i befolkningen och försämrar därmed förutsättningarna för en stark ekonomisk utveckling och välfärd. Minst lika viktigt är att det skapar trångboddhet och sänkt välbefinnande i befolkningen (SOM-institutet/VGR kommande). Om vi inte orkar göra om systemet för att få det att fungera åtminstone lika bra som i våra grannländer är det rimligt att staten tar särskilda initiativ som ökar möjligheterna för unga och mer utsatta att ha ett eget boende. Många särskilda projekt för att skapa dessa möjligheter genomförs i dag i olika kommuner – inte minst i Göteborg – men ett samlat grepp saknas. Med anledning av den av utredningen redovisade utvecklingen på bostadsmarknaden och när det gäller skolresultat är slutsatsen om att jämlikheten i förutsättningar inte försämrats relativt märklig. Men det är en betydligt längre diskussion.

En regional indelning baserad på SCBs lokala arbetsmarknadsregioner bör användas i kommande analyser

Vi vill avslutningsvis påpeka att den regionala indelning som används ger en del underliga effekter. I kommande analyser bör SCBs senaste officiella indelning i lokala arbetsmarknadsregioner sorterat efter storstäder och befolkningsstorlek användas. Den indelning som nu använts innebär till exempel att en av landets större arbetsmarknadsregioner Skövde – med 190 000 invånare, högskola, regionsjukhus, etc. och en timmas avstånd till Göteborg med tåg – förs till gruppen ”Landsbygdsregion avlägset belägen” medan andra delar av Västra Götaland som är glesa och befinner sig långt från storstäder och regionala centra beskrivs som ”Tät region nära större stad”. Det är särskilt viktigt med en sådan mer neutral indelning med tanke på vikten utredningen lägger vid stordriftsfördelar (agglomeration). De mest befolkningsrika marknaderna är generellt relativt täta i sin kärna vilket även det gör det onödigt att använda Tillväxtanalys indelning.

Regionstyrelsen
Västra Götalandsregionen

Johnny Magnusson
Regionstyrelsens ordförande

Ann-Sofi Lodin
Regiondirektör

Källor

Andersson, Person (2019): *Västsverige: Ekonomisk utveckling och ekonomisk geografi – Ny teori och empiri*, VGR Analys 2019:14

OECD (2018): Territorial reviews – The Megaregion of Western Scandinavia

Västra Götalandsregionen (2019): *Lycka för fler – Kan ett samhälle med mer fokus på lycka öka människors välbefinnande?* VGR Analys 2019:3

Västra Götalandsregionen (2020): *Var det bättre förr? Regionrapport 2020 – hållbar utveckling i Västra Götaland*, VGR Analys 2020:2